

legalább is minden 20 évben még megis újítandók; — elfogjuk ismerni, hogy mind az, mit az élősövények előnyeiről és hasznáról szólva, annak előállítási költségeire vonatkozólag mondtunk, valósággal úgy is van. — Egyébiránt a fentebbi példában kitett költségek csakis azon nem várt esetre vonatkoznak, ha minden ott megnevezett munkát, fogadott munkásokkal kéne végbevitetni, mert különben az élősövény még anynyiba sem kerülne; — mert ha például az ültönczöket magunk növelnők, vagy ha azokat saját erdeinkből szedhetnők össze, vagy ha végre az előforduló munkát saját cselédeink vinnék véghez, — akkor képesek lehetnénk, élősövényeket csaknem minden költség nélkül növelni s előállítani. —

Végül legyen szabad e czikket földbirtokosainknak, erdőgazdáinknak, a megyék és községek előljáróságainak, lelkészeknek, iskolatanítóknak sat. szíves figyelmébe ajánlani, hogy részint élő példával, részint pedig befolyásuk által oda hassanak, miszerint az élősövények telepítése, a népnél minél szélesebb elterjedést nyerjen.

Czáfolják meg egyesek előítéleteit, melylyel az élősövények ellen viseltetnek, és győződtessék meg a népet arról, — hogy az élősövények elismert előnyei, azok telepítését, nem egy szempontból igen kívánatosá teszik. —

Hazai erdőszetünk jelenlegi állása, s annak feladata a mostani viszonyok között.

Ha hazai erdőszetünkön mostanában végig tekintünk, sajátóságos ingadozó mozgást veszünk észre, mely úgy látszik arra mutat, hogy mostani új viszonyaink között, nem tudjuk mitevők legyünk. Ezen ingadozó állapot eleven bizonyossága annak hogy a régi gazdálkodás — mely eddigelé nálunk leginkább tűzifa, szén és aránylag kevés fűrészelt faanyagokra szoritkozott — ki nem elégít többé; de másrésről bizonyossága annak is, hogy ha bár be is látjuk egy újrendszer szükségességét, de nem bírunk annyi erővel, hogy ezen új állapotba egyszerre bele tudjuk magun-

kat találni. Hogy ez így van nem tagadhatja senki, de ezen nincs is mit csudálkozni: új életet kezdünk, — az ipar mely nálunk eddigelé boldog álmokban szendergett, ezen állapotából a haladó kor által felrázatott, — és ez azon pillanat melyben élünk; s úgy is vagyunk vele, mint az ember kit felriasztánk álmából, hogy kérdezzünk tőle valamit, a kinek annyi időt sem engedünk, hogy szemeit kitörölhesse, és hogy tisztán lássa maga körül a történeteket, és következtessen a történendőkre. Ez okozza tehát ingadozó állapotunkat!

De okozza másrésről az is, hogy hazai iparunk még csak fejlődő szakát éli, s az irány mely felé vállalatait intézni fogja világosan még fel nem ismerhető, sőt egyes ágai meg sem határozva, és így nem is tudhatjuk, mely irányban és mély úton haladhatunk legelőnyösebben, és legbiztosabban. Ébértséggel és tapintattal kell tehát mozognunk hogy ha gazdálkodásunk módját a kor kívánalmaihoz akarjuk alkalmazni, s ez csak ugyan igénybe veszi gondolkozásunk és utánnézésünk minden rugóját, mert mondom mozognunk kell, és egymást kölcsönösen támogatunk, hogy ha azt nem akarjuk hogy hazai iparunk a birodalom mellék tartományaiból vagy a külföldről vegye drága pénzen szükségleteit, s ha azt nem tesszük akkor az iparban annyira szükséges egyensúlyt veszélyeztetjük, s annak pangását idézzük elő. A kor kívánalmaihoz való alkalmazkodás pedig nem áll egyébben, mint hogy az iparunk elállításához és fejlesztéséhez szükségeltető anyagokat a kívánt mennyiségben és nem túlcsigázott árak mellett — erdeink fenállásának veszélyeztetése nélkül — előállítsuk.

Szellőztessük tehát e dolgot jelenlegi álláspontunkból, s nézzük micsoda kérdések merülnek föl előttünk, hogy az ipar kívánalmainak jóvedelmünk sokszorosításával a jelen és jövő veszélyeztetése nélkül eleget tehessünk, — s látni fogjuk hogy itt három kérdés tűnik föl előttünk, és pedig:

- 1-ör. Minő anyagokat készítsünk?
- 2-ör. Mely módon állítsuk azokat elő? és
- 3-ör. Hogy történjék az ezekeli kezelés, és azoknak értékesítése erdőségeink megkárosítása nélkül?

I-ör. Az első kérdést: minő anyagokat készítsünk? csak úgy oldható meg helyesen, ha mi az ország és birodalom nagyobb városaiból — hol az ipar és forgalom élénkebb — rendszeren bizonyos időközökben minden forgalmi mozzanat felől — mely fa anyagjainkat illeti — értesítetténk. E végett nagyon czélszerű és kívánatos volna országos erdőszeti szaklapunkba egy rendes rovatot felvenni, melyben az ország és birodalom nagyobb városaiból faanyagjaink piaci árkelete nem különben a tudakozódás is értésünkre adatnék *). Ezen a kereskedésben annyira fontos tényezők tudása nélkül rendszeren ha akad is vevő, úgyszólván potom áron adjuk el anyagjainkat: irány adóul többnyire az uralkodó helyi tűzifa árak szolgálván, örülünk ha a kiállítási költségek lezámítása után egy pár krajczár többletet tudunk előmutatni, s e miatt gyakran nem igyekszünk fáinkat eladni, ha alkalmunk is volna hozzá. Igen könnyű volna azonban a fentebbi tényezőket ismerve magunkat tájékozni, mert akkor egyebet nem kellene ki tapogatnunk, mint a szállítási költségek fölszámítását azon piaczig, a melyhez legközelebb vagyunk, vagy a hol anyagjainkat legczélszerűbben és legjobban értékesíteni akarjuk. Ezen tényezők nem ismerése oka leginkább azon baklövéseknek melyek napjainkban faanyagjaink értékesítésénél sok helyen történnek. E bajon lehetne ugyan másként is segíteni, ha t. i. az illető úradalmak ezen utánkérdezésre tisztet tartanának, de ez igen költséges, — jobb mindig ha ezek felől egy országos értesítőből mindenki tudomással bír. Ezen rovatot az erdőszeti lapokba fölvenni véleményem szerint nem járna oly nehézséggel, mert e részben levelező tagokat fog kaphatni a szerkesztőség az ország vagy birodalom bármely nagyobb városaiból. És ez valóban elkerülhetetlenül szükséges is.

Úgy látszik azonban — legalább iparunk jelenlegi álláspontja után itélve — hogy az épületi anyagok, p. o. gerendák, szarufák, vasúti talapfák, deszkák, léczek (fedélre és ablakrámákra) és zsindek képezik most

*) Értekező úr indítványának szükségét már 1865-ben érezvén, az ország főbb fapiacizain megkísértettük tudósítókat szerezni azonban sikertelenül. A fakereskedők fitkolódnak, szakembereink pedig közönyösek vagy Újabb kísérletet tettünk ez idén ismét. — Szerk.

a főforgalmat a piacon. Nem különben a külföldre nézve jelentékeny szerepet játszanak a hordó dongák is. A műcélokra szükséges válogatottabb faanyagról — egy pár helyet kivéve — még eddig alig van tudomásunk, úgy hát erről nem is szólhatunk.

II-or. A második kérdés: min és mely módon állítsuk fentebb elsorolt anyagainkat elő? Napjainkban a gépek mint mellőzői a sok ember-erőnek és kimélői az időnek — túlsúlyban állanak. De az erdőgazdálkodásban — hol csupán az anyagok durva kiállításáról van a szó — a gépek jelentősége nem oly nagy. A gépek, akár gőz, akár vízi erőre alkalmazott nagyobb szerű vasszerkezetű művek roppant felszerelési költségeket igényelnek, és a durva anyagok előállításánál még is több kézi erőt szükségelnek mint a közönséges fűrész malmok; az azzal bánó személyzetnek is avatottabbnak kell lennie, mert míg a közönséges faművekhez egy egyszerű fűrész mestert s egy két kisegítőt alkalmazunk, addig a gépekhez egy gépészt, egy kovácsot vagy lakatost s három négy s gyakran több segéd személyt is kell állítanunk. Ez okozza azoknak költséges kezelését leginkább. Ide járulnak azon terhes javítási kiadások is, mellyek romlás esetében az ily gépezeteknél előfordulnak, vagy pedig szerencsétlenség által történhetnek. E miatt ezek felállítását csak is ott helyeselhetem, hol még tömérdek túlélt fakészlet áll felhalmozva, melyeknek fölhasználása mennél előbb elkerülhetetlenül szükséges; vagy hol ezek valami nagyobb szerű helyi iparvállalat gyors kiállítására vagy felszerelésére szükségesek. De helyén vannak a gőzerő művek ott is, hol vízhiány van, s a földolgozás csak is általok válik lehetségessé.

Hol azonban ezen körülmények nem forognak fen, ott a közönséges, helyesen összeállított egyszerű faművek mindig előnyben maradnak, mert hol elegendő víz van, ott ezeken is jelentékeny fűrészárut lehet előállítani ha azokat több késre alkalmazzuk; hol pedig a vízi erő csekélyebb ott azokat több apró egy késes művek felállításával pótoljuk. Ezen apróbb fűrész művek igaz nem termelnek annyit mint a nagyobb szerű gépek, de nem is szükségelnek annyi és oly avatott drága erőt — melyben jelenleg még meglehetősen hiányt is szenvedünk, — s romlás esetében

sem járnak oly nagy mérvű javítási költségekkel, de egy nagy előnyök még abban is áll, hogy akárhol felállíthatók vagy akárhova könnyen átszállíthatók lévén, a feldolgozandó fa szállítási költségeit is mérsékelni s kevesbiteni lehet mellettök, mely egy nagyobb szerű gépezet mellett lehetetlen. —

Ezek után elmondhatom azt is hogy a gépeknek — a fentebbi eseteket kivéve — csak is inkább ott van helye, hol a nevezett durva anyagok finomítás vagy átalakítás alá vétetnek. A mi teendőnkhez leginkább az tartozik, hogy az anyagot oly állapotba hozzuk, mely által annak szállítása könnyítettessék, vagy pedig hogy a nyersterményből az távolítottassék el, mely műcélokra nem alkalmas.

A zsindelygépek sem bírnak azon rendkívüli előnnyel mely hírből sok helyeken részesülnek, mert a háromféle bántás t. i. a hasítás vagy darabokra való felfűrészelés, gyalulás és vályuzás, mely kiállításukhoz szükségeltetik szintén három egyént foglalkoztat, mely miatt naponként alig egy harmaddal képesek többet kiállítani mint a kézmunkások. — Egyedüli előnyük abban áll, hogy oly fát is lehet rajtok zsindelyekre átalakítani, mely a kézi munkások által e célra fel nem dolgozható. De a mennyiben a zsindelygép előállítása gazdaságosabb a faanyagra nézve, annyival olcsóbb a gépi anyag a piacon, s bátran állítom hogy nem kedvelt és e szerint nem is kapós, mert a ketté fűrészelt rostok a simító gyalulás — vagy helyesebben határozva simára való horzsolás — daczára, egy két év alatt a fedélzeten serte módra felberzelődnek, s 3—4 év alatt haszna vehetetlenekké válnak, s e mellett még nagyon is vetemlenek. Ezek után valaki azt hinné hogy én a kézi gyártmánynak vagyok barátja. Távol van tőlem, jól tudom hogy a zsindely csinálás átka még az oly erdőknek is, hol azok a legközelebbi időben vágás alá kerülő állabokban is készítettnek. Temérdek és válogatott egyenes rostú faanyagot vesznek igénybe, hát még mennyi megy forgácsba azon faanyagból? Ezen kezeléstől valóban minden jobb belátású erdőbarátnak, de erdőgazdának is — ha csak más mód kínálkozik a faértékítésére — irtoznia kell. Hozzá járul mindezekhez még azon hátrány is, hogy kézzel készí-

tett fazsindelyeink árkelete soha sincs arányban azon pusztítással, mely azoknak előállításával jár; azoknak árai mindig a cserép és pala zsindelyek és a pléhfedés tortósága által módosíthatnak. Reményünk van azonban éppen ez oknál fogva arra, hogy ezen erdeinknek oly káros fazsindelyeket, kifogják szorítani a forgalomból a fentebb elősorolt fedélzeti anyagok.

Addig is azonban zsindely gyártásunkat módosíthatnók, az által hogy azok darabokra való felvágatását kör fűrészeken eszközölnök ugyan, de a többi munkát kézzel végeztetnök, ép úgy mint a kézi zsindelyeknél. Ez által a zsindelygép azon előnyét — hogy válogatlanabb anyagot is fordíthatunk e célra, elérnök, — de elérnök azt is hogy zsindelyeink a fedélen annyira nem berzelődnének, s a miatt aztán csekély tartósságok ellen sem történnék annyi kifogás. A kétnyelű késsel való bánásnál ügyelni kell azonban a munkásoknak arra, hogy a darabot mindig alsóbb vagy is vastagabb végével fogják a fogószékbe, nehogy a rostokat felzaggassák. A darabok felvágatására szolgáló körfűrészek igen czélszerűen és könnyen egyesíthetők a deszka fűrészekkel; és pedig akként, hogy a deszka fűrész mozgató tengelyre egy szijjas kereket alkalmazunk, mely a körfűrész hozza mozgásba.

III-or. Hogy történjék a faanyagok kezelése, és azoknak értékitése? A kezelésre nézve is elütök a vélemények. Egyesek állítják hogy legtanácsosabb a nyersanyagot úgy a mint van természetes állapotában eladni, s a vállalkozók aztán tegyenek vele a mit akarnak, de ennek is két módja van t. i.: a vállalkozó vagy maga gazdálkodik az erdőben, vagy pedig a nyers anyagot egy kijelölt helyen az erdőn kívül vesszi át. Mindkét mód veszedelmes: az első különösen az erdő valódi csapásaként tekinthető, szorítkozzék a vétel vagy bérlet akár bizonyos erdőrészekre, akár egyes évi vágásokra. Mindkét esetben a vevő csak az értékesebb faanyagokat fogja kiválogatni. Az ily vevőknek fő igyekezete abban központosúl, semmi kétséges jószágú csak kissé hibás anyagot is — mely még tán más célra alkalmazható volna — nem venni át, azért is csak a lehető hengerded alakú törzseket veszik,

nehogy az elesendő értéktelenebb fáért, vagy annak földolgozásáért, s kifuvározásáért fizetni kénytelenitessenek, egy szóval hogy a mit vesznek kapós és biztos értékű legyen, és hogy az mennél olcsóbbba kerüljön; a mellett az ily vevők az erdőt úgy a vágás mint a kifuvározásnál folytonosan károsítják, s ezt egészen megakadályozni a lehetetlenségek sorába tartozik. Ki győzné a minden órán előjövő kisebb nagyobb megkárosításokat s kellemetlenségeket, s az ezeket követő kifogásokat tekintetbe venni és nyomozni, számon tartani s folytonosan bíraskodni? Melyekből önként következik hogy nem szakembert az erdőbe gazdálkodni bocsátani mindig hiba, mert az az erdővel kiméletesen bánni nem tud, de saját érdeke miatt nem is fog.

A nyers vagy is gömbölyű anyagok eladásánál megemlítendőek még az osztályozás különféle módjai: a vevő gyakran még oly fát is alsóbb osztályokba kíván tétetni, mely más célra, p. o. deszka anyagról lévén szó léczre, vagy ablakrámákra és zsindeyekre igen jó s értékes lehet. Hátrányos az ily eladás azonban még azért is, hogy a hol így gazdálkodnak, ott a szerződés a legtöbb esetben nem egy, de több évekre köttetik: magától értetődik hogy valamely vállalat felszerelésekkel jár, s ép azért a vevő vagy bérlő az illyesmit magának több évekre akarja biztosítani. Ki lát a jövőbe, ki tudja különösen a mostani haladó korban mit hoznak az órák, s nem még a napok, s ezt évekre belátni akarni, bizony nem könnyű. —

Ilyféle kötések és eladások csak ott menthetők, hol az értékesítendő anyag kevés, s ki nem fizeti az ily kezeléshez szükséges felszereléseket s fáradaimakat; de nagyobb terjedelmű erdőségekben hol az ily kezelés tartólagosan folytatható, sokkal helyesebben teszi az illető birtokos, ha ezt maga kezeli, s azt a hasznot mit a vevőknek és bérlőknek zsebébe hagy folyni, maga szedi föl. Hiszen az nagyon világos dolog, hogy a vevő vagy vállalkozó minden lépten nyomon mindig a maga hasznát fogja keresni, a mi nek természetes következése megint az, hogy a mi másnak hasznot hoz, az rendesen más avatlanabb

kárával jár. S ha ezt valaki tagadná akkor kénytelen volna azon következtetést tenni, hogy az illető kezelők vagy tiszttek gazdálkodnak rosszul, mert a hol más idegen hasznot húz, ott ők annál inkább — mint helyeség ismerők, s mint olyanok kik mindenféle helyhez kötött szükségletek birtokában vannak — huzhatnának. Az sem ok hogy az illető birtokosok a felszerelésektől irtóznak (mert rendesen föl nem világosítottak, vagy ha igen — akkor helytelenül); ha azt gyakran egy egyszerű vállalkozó teheti, miért ne tehetné azt egy vagyonosabb saját érdekében?

S a ki így okoskodik az nem is téved. De nem az illető tiszttekben van rendesen a hiba, hanem rendesen a nagyobb úradalmakban még most is fenálló rendszerben, a hol a kényúralom még most is a maga boldog aranykorát éli, hol a kisebb rangfokozatú tiszttek a nagyobbak kényuralma alatt nyögnek, a hol a kisebb tisztnek, birjon bár kellő műveltséggel is, szava nincs, s kénytelen magát — ha csak kenyerét fel nem áldozza, mely tréfiához különösen egy családtyának kedve nincs — vakon alárendelni jónak, rosznak egyaránt, mit előljárója parancsol. Ezen rendszernek még azon szomorú következménye is van, hogy ha az illető alárendeltek a balfogásokat látják is, s nem szólhatnak, később megszokják azt — látván hogy az illető birtokos nem gondol azzal — közönyösökké lesznek minden iránt, s a kenyérúr aztán pusztulással lakol elavult nézeteiért.

Ily birtokosoknak jövedelme tehát mindig azon szerencsés körülménytől függ, valjon minő értelmű és lelkületű főtisztet választottak magoknak. De álljon bármiként a dolog egy ember még is csak egy ember, több szem többet lát, több fej többet gondol, — s ha a haladó kor üdvét a szabad gondolkodás és szólástól várja, — s ha intézményeit mindég az általános többség határozata után foganatosítja, úgy itt is kellene állani annak, hogy egy nagyobbyszerű átváltozás vagyis vállalat kérdése, mindig az egész tisztikar véleményétől függjön, hisz úgy is ha valami rosszul sikerül, rendesen — önhibájok nélkül — az alárendeltek szenvednek, leginkább ők okai annak hogy ha egy agyrém szerencsésen nem vitétik keresztül!

És elvégre érintetlen nem hagyhatok még néhány badarságot, mert vannak egyesek kik a jelzett fonák eljárás mentségére következő üres védelmekkel élnek. „Minek bajlodjék az illető tiszt azzal, mikor a jövedelem fáradtság nélkül is befolyik, addig az erdőtiszt más teendőit végezheti,“ vagy pedig: „Czélom az hogy a kézimunka és fuvarbér — mely e vidéken hallatlan drága — lejobb szállíttassék, és erre nagyon alkalmas egy vállalkozó, mert ő minden fillérért megnézi hova teszi.“ Mintha azt már egy hű tiszt vagy kezelő ép úgy nem tehetné mint egy vállalkozó?! A munkabért is lehet korlátok közt tartani, ha lelki ismeretes lépést tartunk az idővel, s meg nem vonjuk a munkástól azt, a mi őt megilleti. Nagyon természetes ha az élelmi cikkek drágúlnak, hogy többet is kell fizetnünk, de az élelmi cikkek ily emelkedése, s a munkabér ez utáni emelése még kevés embert buktatott meg, mert a többi iparcikkek árai is ezzel emelkednek rendesen.

Ismételve mondom tehát hogy jobb és előnyösebb ha az illető birtokos azon hasznot mit a vállalkozók — saját birtokán belül zsebre raknak, maga tegye zsebre. A vállalkozó a kész anyagot — oly állapotban mint azt fentebb kifejtém — kéztől kapja, s azt aztán szállítsa, finomítsa oda a hova és a hogy neki tetszik, s élénkitse vele a forgalmat az országos vagy a világ piaczon.

Nyitrai Andor.

Az úgynevezett erdészjelöltekről.

Erdészjelölt alatt oly fiatal embert értünk, aki az akademiát jó sikerrel végezván kincstári erdőgazdaságban gyakorlati pályára lép. Ebből válik azután — ha a megszabott idő alatt államvizsgát tett — erdőgyakornok és később tisztviselő.

Ily ifjak régebben már az akademián részesültek segélypénzben és szolgálati éveikbe az ott töltött idő is beszámított. Tanulmányaikat végezván erdőörökül nevezettek ki, nehogy szolgálati idejük megszakíttassék és ily de csak névleges